

«Kopta latviešu valoda ir pievilcīgāka nekā tāda, kurā pieļautas uzkrītošas kļūdas.» (Gatis,10.kl.)

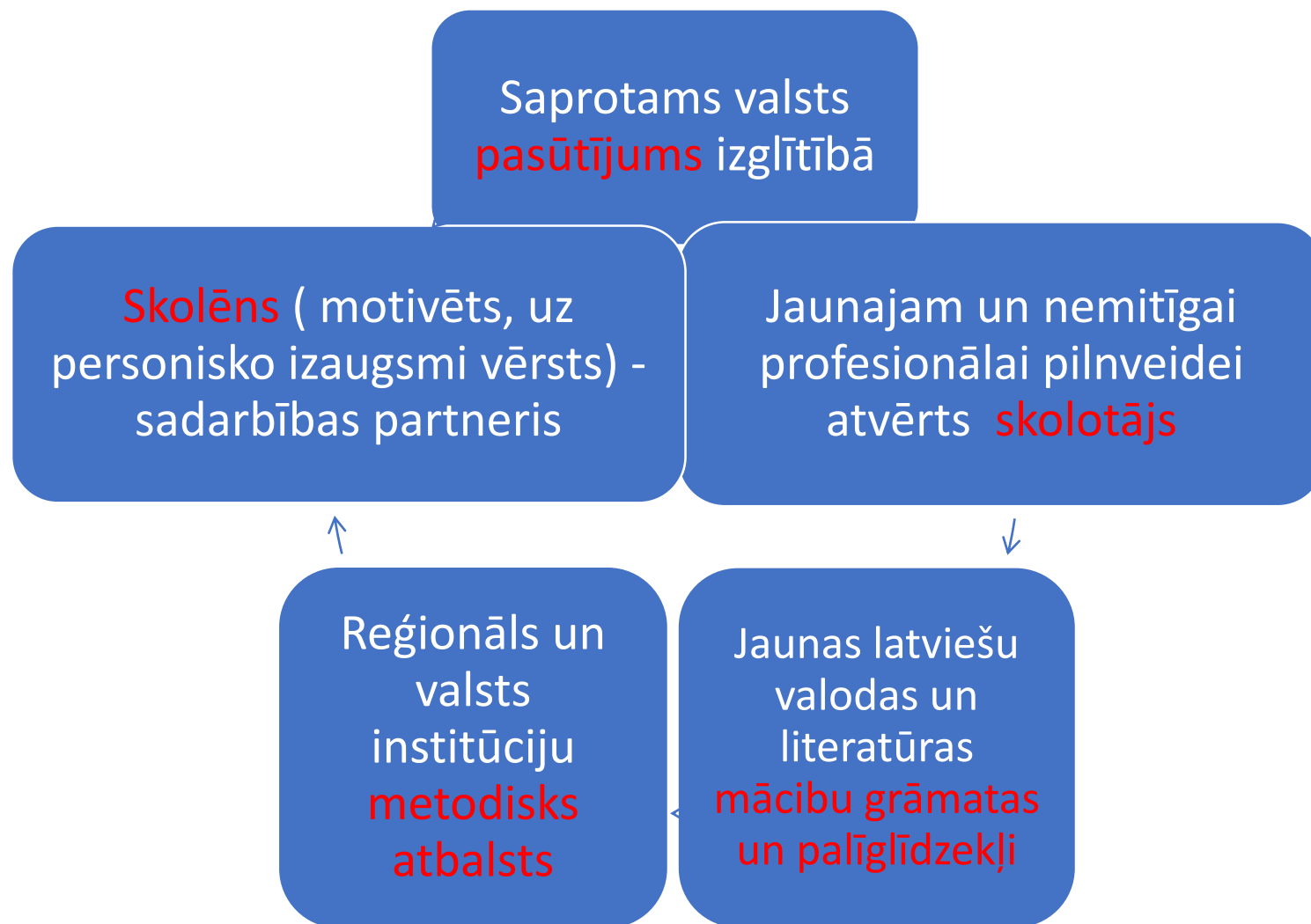
LR Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sadarbībā ar
LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāti rīkotā
konference «**Skolēns valodā un valoda skolēnā**»

2021. gada 29. oktobrī

**Latviešu valodas un literatūras jaunā satura īstenošana: veiksmes un
problēmas**

*© Anita Vanaga, Mg.philol., Āgenskalna Valsts ģimnāzija,
Latviešu valodas un literatūras skolotāju asociācijas priekšsēdētāja*

«Garaiņi, kas veicina vārīšanos» (pēc I.Ziedoņa) – jeb kas veicina latviešu valodas un literatūras apguves kvalitāti skolā

Latviešu valodas un literatūras pedagoga darbības avoti un ietekmējošie faktori

Kritērijs	Avoti un faktori		
Normatīvie avoti	Valsts izglītības normatīvie dokumenti: izglītības standarti	Izglītības likums	Vispārējās izglītības likums
Zinātniskie avoti	Literatūrzinātnes un lingvistikas atziņas	Latviešu valodas metodika; literatūras metodiskie ieteikumi	Mācību komplekts (skolēnam un skolotājam)
Metodiskā prakse	Tālākizglītības kursi, semināri metodiskajās novitātēs, tajā skaitā valsts PD saturā	Konferences, vebināri un forumi, LVLSA metodiskie semināri	Pieredzes bagāto pedagogu labās prakses piemēri
Sociālais fons	Skolotāja prestižs sabiedrībā (<i>Rīga-18</i> latv. v. skolotāju vakances)	Nodrošinājums pilnvērtīgam darbam, tajā skaitā pašizglītībai	Ļoti lielā slodze

Kā jūtas un ko domā skolotājs?

Jauno saturu cenšos realizēt visiem spēkiem. Protams, ka visvairāk traucē, kā tomēr atrast laiku izskaidrojumam, kas ir savrupinājumi, kas paskaidrojošas vārdu grupas utt, jo ar atgādni vien tur nekas nesanāk. Mani šī gada astotie tā arī nav sapratuši, kā veidojas divdabja teiciens (varbūt 4 no 22). Bet, kad uz Skolotāju dienu viņiem bija jāuzraksta man formāla vēstulīte e-pastā, sanēmu 2/3 mīļu šausmu. Nezinu, kā vēl rosināt mācīties. Ja 9.klasē būs centralizētais eksāmens, tad gribas "dezertēt".(..) esmu pateicīga asociācijai, kas manī uztur vēlmi vēl cīnīties par pareizu latviešu valodu mūsu skolā.

(Zemgales puses lauku vsk. skolotāja)

Ieguvēji noteikti ir skolotāji, kuri ir pretojušies vienai noteiktai mācību priekšmeta programmai vai mācību grāmatai. Radošam skolotājam lielu iespēju laiks - līdz pat iespējai veidot savu mācību priekšmeta programmu. Valodu nemācās tikai latviešu valodas stundās, bet klausoties un skatoties apkārtējā vidē. Kāda ir publisku personu valoda? Lieliski būtu, piem., latviešu valodas demonstrējumi, mācīšanās kopā ar publiskām personām, jauniešu autoritātēm...

(Valmieras puses skolotājs)

Mani ieguvumi noteikti vidusskolas latviešu valodas un valsts PD programma latviešu valodā (protams, ka ir trūkumi, bet tas ir daudz atvērtāks skatījums uz latviešu valodu). Piedāvātā metodika, piemēram, rīcības vārdi, kas precīzāk ļauj skolēnam iedziļināties tekstā un noteikt viņa izpratni par tekstu - līmeņot iedziļināšanos tekstā. Formatīvā vērtēšana kā ļoti labs palīgs.

Problēmas: pamatskolas latv. val. programma, kurā nav sistēmas: nav salāgota ar vidusskolas latv. val. programmu. Ierosinājums : atkārtoti pie tās jāstrādā. Lai skolēns tiktu galā ar māc. uzd. vidusskolā, pamatskolā pēctecīgi jāapgūst valoda kā sistēma; jādarbojas kopā sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas skolotājiem, kas nenotika projekta ietvaros. Katrs posms, manuprāt, dzīvo savu dzīvi, pietrūkst sadarbības.

(Rīgas visk. skolotāja)

Latviešu valodas pamatskolas programmā trūkst pēctecības gramatikas jautājumu apguvē. Zinot, kādas jau pašlaik ir mūsu skolēnu gramatikas zināšanas un rakstu kultūra, rodas bažas par turpmāko.

Skolēniem nepieciešams mācību līdzeklis gan latviešu valodā, gan literatūrā (to atzīst gan skolotāji, gan studenti, gan arī paši skolēni). Pricē tas, ka var izmantot iepriekš izstrādātos. Gaidīsim pilnveidotos.

(Rīgas un Liepājas vidusskolas skolotāji)

Kur rast metodiskās idejas darbam?

1. Skola2030 resursi, tajā skaitā vebināri; uzdevumi.lv; „Tava klase”

2. LNB : letonika.lv

periodika.lv un grāmatu portāls - brīvā piekļuvē, lasītava; letonika.lv/audiogramatas/

Latvijas Kultūras kanona mācību materiāli literatūrā

<https://www.lnb.lv/lv/pamatpakalpojumi/macibu-pakalpojums> (kur un kā meklēt informāciju)

3. Latviešu valodas aģentūras resursi

«Latviešu valodas rokasgrāmata», digitalā v-ca e-pupa

Metodisks izdevums «Lingvodidaktika: latviešu valodas mācības pusaudžiem un jauniešiem». Rokasgrāmata pamatskolas un vidusskolas pedagogiem

Metodisks izdevums «PORTFOLIO mācību jomu satura un latviešu valodas integrētai apguvei» (sekmēt sadarbību starp priekšmetiem, mācīšanās stratēģijas)

4. filmas.lv; krodery.lv

5. Latvijas Radio un TV plašie arhīvi, „Literature” un «Kultūrdevas» raidījumi

6. Zvaigznes ABC digitālie resursi (resurss «Māconis»- darbības vārds pamatskolai; sagatavošanā - laboratorijas darbi p-skolai un vsk. 7. un 10.klasei u.c.)

Kāpēc latviešu valodas skolotāji nespēj savu *atbildības saldo nastu* priecīgi nest?

Darba diena laika griezumā:

7.30-8.30 – ceļš uz skolu

8.30- 15.00 – stundas un citi pienākumi

15.00- 16.30- ceļš no skolas mājup

16.30- 18.30 – mājas lietas

18.00-21.00 – stundas satura gatavošana nākamajai dienai, atlasot materiālu un sakārtojot stundas struktūru (parasti vidēji strādā 2-3 klašu grupās)

21.00-23.00 – skolēnu darbu novērtēšana

Neiekļautie profesionālie darbi: literatūras lasīšana, metodisko novitāšu studēšana.

Kur paliek personiskās vajadzības?

Pozitīvas pārmaiņas un problēmas

Indikators	Iespējas/ piedāvājums +	Problēmas -
Mācību satura plānošana: mācību priekšm. programma	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Skolotājam lielu iespēju laiks – veidot savu mācību priekšmeta programmu ✓ Programmas plaši izstrādātas, metodiskajos ieteikumos vērtīgas idejas. 	<p>Tam nepietiek laika, jo skolotāju trūkst un esošie strādā vairāk nekā vienu slodzi – arī atalgojuma dēļ (izdegšana).</p>
Mācību līdzekļi un palīglīdzekļi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ir palīglīdzekļi, kas piemērojami skolēniem kā papīra DL vai e- vides resurss. ✓ <i>Skola 2030</i> resursu krātuvē pieejami materiāli konkrētās tēmas apguvei. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Šobrīd nav jaunu mācību grāmatu. 2. Nepietiekami līdzekļi skolas bibliotēkas krājuma papildināšanai ar daiļliteratūru vai mācību liter./arī digitālie mācību materiāli (jaunākā bērnu literatūra minēta). 3. <i>Skola 2030</i> materiāli nav vienkopus, lai lejuplādētu mācību materiālus vienai klasei konkrētās tēmas apguvei (laika un resursu patēriņš).
Literatūra Literatūra I	<p>Vidusskolas optimālajā kursā iespēja hronoloģiski – ar atsaucēm uz mūsdienu autoru darbiem - gūt ieskatu procesā un interesantākajos autoru rokrakstos. Šāda pieeja bija arī iepriekš „Zvaigznes ABC ” grāmatās.</p>	<p>Zināms fragmentārisms, jo, lai veidotu kultūratsauces ar šodien, jāizlasa un jāizstudē pamatdarbs.</p>

Indikators	Iespējas/ piedāvājums +	Problēmas -
Latviešu valoda Latviešu valoda I	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ļoti labi, ka valoda, tās loma daudz vairāk skatīta reālās saziņas situācijās, priecē, ka skolēni vairāk pēta, analizē dažādu žanru, veidu tekstus, savu un apkārtējo saziņu, meklē likumsakarības, izsaka viedokli, argumentē izpētīto. ✓ Vērtīga ir medijpratība. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pamatskolā izpaliek sistēma, loģiskums plānojumā, jo gramatiskas jautājumi atstāti novārtā, ir pakārtoti "topikiem". 2. Nav informācijas, kāds būs eksāmens 9. klasē, arī skolēnus tas uztrauc. Grūti gatavoties ilgtermiņā, ja nav zināms saturs un forma. 3. Bez valodas sistēmas izpratnes neizveidosies līdzsvarots pamats 4 moduļu valodas kursam vidusskolā. 4. <i>Skolas 2030</i> piedāvājumā nereti uzdevumu apjoms nesakrīt ar paraugprogrammā ieteikto procentuālo attiecību: materiālu vai nu ir par maz, vai ievietots plašs pētījums, ko nevar izpildīt ieteiktajā laika periodā; dažkārt pietrūkst dziļuma, lai SR tiktu realizēts kompleksi.
Latviešu valodas pieejamība skolēnam		<ol style="list-style-type: none"> 1. Latviešu valodu vidusskolā jā māca 3 gadi - tas ir normatīvi regulējams jautājums. 2. Latviešu valodas kursam jābūt arī augstskolās, lai nostiprinātu ieradumu lietot pareizu latviešu valodu profesionālajā saziņā. 3. Ja latviešu valoda ir prioritāte, tad nepieciešama klašu dalīšanu grupās vai stundu skaita palielināšana latviešu valodas zināšanu un prasmju apguvei un nostiprināšanai.

Indikators	Iespējas/ piedāvājums	Problēmas
Valodas kvalitāte publiskajā telpā	Valodu mācās, klausoties un skatoties apkārtējā vidē.	1. Publisko personu valodas kvalitāte kā problēma 2. Sociālo tīklu valoda
Skolotāju sadarbība	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Skolas sadarbības grupas veidojas (paši pūta, paši dega») ✓ Asociācijas ietvaros metodiskajos semināros ✓ Ir atsevišķas skolotāju reģionālās grupas 	Latvijā īsti nav tradīciju – esam lielākā daļa „auguši” konkurences un noslēgtības apstākļos. Trūkst sadarbības metodikas.
Latviešu valodas skolotāju resurss valstī		1. Trūkst latviešu valodas skolotāju. 2. Cik viegli un ar kādu kvalifikāciju iespējams iegūt latviešu valodas un literatūras skolotāja kvalifikāciju. Piemērs: programma: “Latviešu literatūras, valodas un kultūras skolotājs” (160 st.) - Vai var sagatavot speciālistu šajā stundu apjomā?

5.3. Vārdi manā ģimenē. No kā sastāv vārds, un kā darina jaunus vārdus (5.kl.) *No latv.val. progr.*

- **Uzvārdu stāsti**

Vārda sastāvdaļas; vārddarināšana. Lietvārdu deklinācijas

- **Manas ģimenes/ dzimtas pasākums**

Uzruna, uzrunas grupa. Ielūgums

- **Īsziņas starp ģimenes locekļiem**

Literārā valoda un sarunvaloda, sarunvalodas vārds. Neformālās saziņas kultūra

Kas ir primārs- latviešu valoda vai stāsti par ģimeni? Vai 5.3. 2.teikums aptver tālākos apakštematus?

Ierosinājumi

1. Latviešu valodas skolotāja slodzi sakārtot tā, kas ļautu viņam mācīties un pilnveidoties, kā arī veikt pārējos skolotāja ikdienas pienākumus **darba dienas laikā**.
2. Jaunas mācību grāmatas tiek gatavotas, bet līdz tam **sakārtot pieejamāku *Skola2030* vidi**.
3. Nepieciešama **institūcija vienotai izglītības jautājumu koordinēšanas, mācību līdzekļu izdošanas un pētnieciskajam darbam** (kādreiz tas bija VISC). Varbūt Pedagoģijas inovāciju aģentūra vai kas līdzīgs, lai izglītības pētniecība notiktu nevis atsevišķos projektos, bet tiktu vienoti pārraudzīta, nodrošināta ar cilvēkresursiem, kas katru mācību gadu monitorētu jaunā satura rezultātu, lai pēc pirmās trīsgades veiktu nepieciešamās korekcijas programmās.
4. Nepieciešams **ikgadējs rakstu krājums** par metodiskajām novitātēm.
5. Latviešu valodai 2 stundas jeb 80 min nedēļā ir par maz, lai veiktu kompleksu mācību darbību, nepieciešamas **3 stundas**.
6. Skolotāju profesionālā izglītība nedrīkst būt virspusēja.
7. Skolotāju bažas: lai šī diskusija nav tikai politisks līdzeklis ceļā uz Saeimas vēlēšanām, bet reālas darbības aizsākums latviešu valodas sakārtošanā izglītībā.

Paldies, ka uzklausījāt!